

Het Nederlands beleid richting China. Een andere blik

door Edouard Prisse

Het coronavirus deelt zware klappen uit aan de economie, eerst in China en daarna in Europa. Dat zal nog een tijd duren, maar intussen is het handelsprobleem met China nog steeds niet opgelost. Een verandering daarin kan pas beginnen na de aankomende Amerikaanse presidentsverkiezingen op 3 november 2020. En hoewel president Donald Trump zijn eigen reputatie weer eens aantast, nu door de Amerikaanse financiering van de Wereldgezondheidsorganisatie te stoppen, is er een aspect van zijn handelen dat de aandacht vraagt.

De Chinese verrijking

De beleidsnotitie *Nederland-China: een nieu-*

we balans van afgelopen zomer was zorgvuldig opgezet (Ministerie van Buitenlandse Zaken 2019). Tussen de vele, op zich interessante details staan ook enkele belangrijke standpunten als: “Met het ontstaan van een multipolaire wereld wordt voor Nederland de EU alleen maar belangrijker. Het Nederlandse beleid valt onder de paraplu van het EU-China beleid en is er complementair aan. Het kabinet ziet de EU als belangrijkste Kanaal in de relatie met China. Het Europese China beleid staat of valt met EU cohesie en Nederland zet zich actief in voor versterking daarvan”. Dat zijn belangrijke woorden, maar hoe hard er ook aan deze beleidsnotitie is gewerkt, hoe aandachtig ook de inhoud is

opgetekend, er is voorbij gegaan aan de kern van het probleem dat het hele Westen heeft met China. En dit probleem is ook voor Nederland van belang. Een dergelijke lacune lijkt mij onaanvaardbaar en zet bovendien de Tweede Kamer op het verkeerde been.

Die kern is namelijk de Chinese verrijking. Onze vrijhandelsrelatie met China sinds 2001 is een ongelijke relatie, door de enorme hoeveelheid goedkope Chinese arbeidskrachten – en dat is nog steeds zo – gecombineerd met het feit dat China wordt geregeerd door een dictatuur die de regels van de vrije markt niet respecteert. Vooral door het kostenverschil van arbeid blijven wij, het Westen, oeverloos veel spullen in China kopen. Het is deze jaarlijks groeiende rijkdom met ons geld die China steeds meer in staat stelt met een onaanvaardbare hubris in de wereld te staan. Zo is Beijing al 19 jaar bezig alles te kopen wat het wil, vele staatshoofden (nu vooral in Afrika) om te kopen, leningen te verstrekken aan landen die dat nooit zullen kunnen terugbetalen en zo in China's macht komen, mensenrechten zelfs binnen VN-stemmingen van tafel te vegen, enzovoorts (Le Monde 2019).

De Chinezen worden op deze wijze stap voor stap overal de baas. Zij zoeken de macht met hun geld, ook dichtbij, bijvoorbeeld door de haven van Piraeus groter te maken dan die in Rotterdam (Algemeen Dagblad 2019). Geld is nu eenmaal macht en zij krijgen het voor het zeggen. Dit wordt langzaam maar zeker een serieuze bedreiging voor onze Westerse wereld, voor onze liberale waarden zoals

vrije meningsuiting en bescherming van mensenrechten. Het coronavirus leidt ons daar nu tijdelijk van af, maar deze doorgaande verrijking heeft grote negatieve gevolgen. Met China wordt gesproken over onder meer de Chinese staatssteun aan eigen bedrijven, het gebrek aan respect voor mensenrechten, de toegang tot de Chinese markt voor Westerse bedrijven, het gebrek aan respect voor intellectueel eigendom en de wreedheid jegens de Oeigoeren. Begrijp me niet verkeerd, deze onderwerpen zijn belangrijk. Maar al heel lang worden deze grieven vruchteloos bij China aangekaart, ook door de VS. China antwoordt daar al jaren 'ja' op, maar doet vervolgens 'nee'. Bovendien, zelfs als al deze problemen perfect zouden worden opgelost, dan nog blijft de Chinese verrijking doorgaan en dreigt daarmee de economische tsunami ons verder te overspoelen. Aan deze dreiging gaat de beleidsnotitie voorbij. Onder de vele opinies die er ook door regeringsleiders over China worden gegeven, is het tot nog toe slechts de huidige president van de VS die het beestje bij de naam noemt. Alleen hij.

Een tijdelijke wapenstilstand

De rust die president Trump heeft gebracht met het recente handelsakkoord met China heeft uitsluitend een electorale reden, en is dus tijdelijk. Het is overigens een vergissing om president Trump niet serieus te nemen slechts omdat hij zo onaangenaam is en vaak grote fouten maakt. De Amerikaanse president heeft rust in de handelsrelatie gebracht om zichzelf de gelegenheid te geven de komende verkiezingscampagne ongestoord te voeren. Een tijdelijke economische terug-

gang door het aanpakken van China kan hij nu even niet gebruiken. Maar het is te voorspellen dat deze rust dan ook niet langer zal duren dan tot kort na de uitslag van de aankomende presidentsverkiezingen. Nu de *impeachment* niet is gelukt, is er ondanks de woorden van Thomas L. Friedman, die zegt dat de Democraten kunnen winnen, en ondanks de flaters die deze president momenteel slaat met de aanpak van het coronavirus, nog steeds een aanzienlijke kans dat president Trump herkozen wordt voor een tweede termijn (The New York Times 2020). Als dat inderdaad gebeurt is het te verwachten dat hij China opnieuw aan zal pakken, ditmaal veel harder en efficiënter. Hij is daar duidelijk over geweest en hoewel, vreemd genoeg, zelfs de Amerikaanse pers deze duidelijkheid niet heeft opgepakt, is het voor het Nederlands beleid van belang de woorden van de Amerikaanse president hierover te lezen.

Tijdens het bezoek van de Roemeense premier aan het Witte Huis op 20 augustus 2019 zei president Trump, op een wat rommelige manier zoals wel vaker, toch duidelijk wat hij over enige tijd wil gaan doen: "Iemand moest China aanpakken. China is dit land al 25 jaar aan het beroven, zelfs langer dan dat. En het wordt tijd, of het nu goed is voor ons land of slecht voor ons land op korte termijn. Op lange termijn is het absoluut noodzakelijk dat iemand dit doet, omdat ons land China niet 500 miljard dollar per jaar kan blijven betalen alleen omdat domme mensen het zo hebben geregeld [gezien zijn eerdere uitspraken doelt hij hiermee op George W. Bush en Barack Obama, EP] ... En dat is

exclusief diefstal van intellectueel eigendom en andere zaken. En ook de nationale veiligheid. Dus ik doe dit, of het nu goed of slecht is voor jullie – jullie uitspraak over: "Oh, zullen we twee maanden in een recessie vallen?" Oké? Het feit is dat iemand China moest aanpakken. Mijn leven zou een stuk eenvoudiger zijn als ik China niet zou aanpakken. Maar ik doe het graag omdat ik het moet doen. En je zou blij moeten zijn dat ik dit gevecht aanga ... We konden dit niet laten gaan – ik denk zelfs dat het niet vol te houden (*unsustainable*) is zoals het nu gaat" (YouTube 2019). Tot zover de woorden van Trump.

Mocht de Democraat Joe Biden winnen, dan is het trouwens goed mogelijk dat ook hij China zal aanpakken, want voor de VS is de situatie inderdaad *unsustainable*. Wat er precies gaat gebeuren is natuurlijk altijd nog onzeker, maar Europa – en dus ook Nederland – kan zich wel op deze mogelijke loop der dingen voorbereiden. De houding die de Europese Commissie in dat geval zal aannemen is daarbij ook van belang, en onze regering – die hopelijk een beetje verder vooruit kan denken dan de meeste andere EU-lidstaten – kan wellicht, met de bekende Nederlandse nuchterheid, een belangrijke rol spelen in het bedenken van een adequate Europese reactie.

Achilleshiel

Het is de vrijhandel die China zo rijk en sterk maakt: het handelsoverschot op zijn betalingsbalans geeft het veel mogelijkheden maar het is eveneens zijn achilleshiel. Als deze vrijhandel zou wegvallen stort een van de pijlers waarop het huis (toch een kaarten-

huis?), ja, waarop de hele Chinese groei is gebaseerd tijdelijk ineens, om pas één of twee jaar later weer groei mogelijk te maken, en dan zou die groei eindelijk op een normale economische en financiële leest geschoeid zijn. Beijing is zich goed van dit risico bewust en het is dan ook niet verwonderlijk dat alle economische uitspraken en handelingen van Beijing er al jaren op zijn gericht zijn huidige handelsvoordeel voort te laten duren. Zie, onder de vele voorbeelden daarvan, de rede van Xi Jinping bij de bijeenkomst in Davos waarin hij een pleidooi hield voor vrijhandel als ‘goed voor de hele wereld’ (Jinping 2017). Dat was in werkelijkheid niets anders dan een mooi verpakte *‘oratio pro domo’*.

Nu is China, dankzij zijn dictatoriale regime en de bekende discipline van het Chinese volk, de corona-epidemie de baas. Wij in het Westen slagen daar nog niet in en zo heeft China een bijkomende versneling van zijn weg naar de macht: Beijing

kan de productie van zijn industrie weer opstarten en wij kunnen dat nog niet.

Maar dit alles leidt wel tot de cruciale vraag: kunnen wij de principes van de (liberale) vrije wereldhandel wel opzijzetten zoals hier toch wordt voorgesteld, of moeten liberalen juist daar waar het moeilijk wordt stevig aan hun principes vasthouden? Het antwoord dat dit artikel aan de lezer voorlegt is: daar waar de partij waarmee men handelt niet liberaal is, maar als dictatuur ageert, en daarmee illiberaal en onverdiend een groot voordeel behaalt dat ons tot nadeel strekt, en deze partner zich op die manier gedraagt in alle aspecten van de handel die hij met ons drijft – of anders gezegd, waar de tegenpartij bewust het liberale beginsel vrijheid terzijde legt – daar heeft bij ons de goede liberaal, met zijn verantwoordelijkheid voor zijn volk en voor zijn land, eigenlijk de plicht de vrije handel als liberaal principe ten aanzien van deze handelspartner

opzij te schuiven. Hij is er immers niet toe gehouden zijn eigen volk te benadelen. Het is geen gemakkelijke stap dit eigen liberale principe los te laten. Dat kan dan ook slechts verantwoord worden door in te zien dat in het onderhavige geval dit principe met succes tegen ons gebruikt wordt. Dat is niet de bedoeling van het toepassen van liberalisme.

De economische situatie bepaalt hier echter wat er allemaal wel en niet mogelijk is. China's handelspartners hebben niet allemaal dezelfde positie. Grof afgerond is de VS, door zijn enorme import, voor 60 procent verantwoordelijk voor de grote verrijking van China. De EU neemt 20 procent voor haar rekening en de rest van de wereld brengt de overige 20 procent bij China in het laatste (Eurostat 2019; Statista 2019). Dit betekent dat uitsluitend de VS een vuist kan maken, terwijl ook duidelijk is dat de EU op eigen houtje geen indruk kan maken. President Trump ziet dat goed.

Equal trade

Wat hier volgt is de controversiële mening van de auteur. Sommige economen die zich al langer met deze situatie bezighouden zijn ervan overtuigd dat het vervangen van vrijhandel door 'equal trade' de enige maatregel is die China kan stoppen. Er heerst nog steeds bijna overal een schroom om dit uit te spreken, maar er is een gerede kans dat Trump na zijn herverkiezing precies dit zal trachten te doen. *Equal trade* betekent dat het slechts wordt toegestaan dat land A, in geld gemeten, zoveel naar land B exporteert indien land B hetzelfde aantal ook van land A importeert. Een uitzonderlijke maatregel,

als antwoord op een uitzonderlijke situatie. Dit is een nieuw begrip en qua toepassing lastig uit te voeren. Indien de VS dit toepast op China, zal dit onvermijdelijk leiden tot een korte recessie, ook in de VS. Maar de klap voor China is dan nog groter. Veel bedrijven die daar nu van de export leven gaan dan failliet. De Westerse industrieën zullen dan met grote ijver hun aanvoerlijnen voor bepaalde onderdelen moeten aanpassen. Reken er maar op dat dit dan snel gebeurt, want het bedrijfsleven is efficiënt en sterk overlevingsgezind. Wel zal de lobby van het bedrijfsleven, met haar bekende korte termijn visie, tevoren zo krachtig als mogelijk is pleiten voor het laten doorgaan van de vrijhandel en daar zal president Trump dan tegen moeten kunnen. De man is daar gelukkig koppig genoeg voor. De keuze die Trump daarbij bewust gemaakt zal hebben kan verwoord worden als: indien ik moet kiezen tussen een korte recessie die ik zelf veroorzaak en een Chinese wereldoverheersing waar wij aan ten onder gaan, dan kies ik nu het eerste.

Europa mag niet slapen

Het is zaak dat de EU ervoor zorgt dat China haar niet van de VS afdrijft. De duidelijke Chinese pogingen tot 'divide et impera', het bekende verdeel en heers, mogen hier niet slagen. Sterker, indien Trump het bovengestane uitvoert, zou het te overwegen zijn dat Europa daarin met de VS zal samenwerken. Het zou in ieder geval een vergissing zijn om ons niet voor te bereiden op wat de VS waarschijnlijk na november 2020 zal doen.

Nederland kan in zijn eentje bijna helemaal niets ondernemen tegen China, daar mag geen twijfel over bestaan. Stoere geschriften alsof wij dat wel kunnen, maken ons alleen maar belachelijk. Aan de basis van de Nederlandse buitenlandse politiek dient dan ook het besef te liggen dat alleen het Westen als geheel iets kan doen. Maar wat kan onze buitenlandse politiek dan nog wél doen? Het lijkt raadzaam dat wij over de relatie met China gesprekken aanvangen met andere Westerse landen. Om voorlopig onze handel met China niet te schaden kan dat het beste gebeuren buiten de aandacht van de media.

Wat Buitenlandse Zaken zou kunnen doen, is contact opnemen met Canada, Frankrijk en toch ook met Duitsland over wat onze gezamenlijke positie zal moeten zijn. Wij moeten er daarbij trouwens rekening mee houden dat Duitsland, dankzij zijn betalingsbalansoverschot met China, een andere invalshoek heeft dan de andere Europese landen. Een invalshoek die het land niet makkelijk los zal laten. Dat aspect alleen al vraagt om gesprekken met de Duitsers, waarbij wij elkaar duidelijk moeten voorhouden wat er in de nabije toekomst qua economische, en daardoor ook politieke overheersing op ons afkomt. Het Duitse betalingsbalansoverschot ten opzichte van China beschermt ze daar niet tegen. Integendeel, dat overschot dreigt aan Berlijn een vals gevoel van zekerheid te geven en kan Duitsland dus een verkeerde richting op sturen. Dat kunnen dus interessante gesprekken worden. Pas maanden na de gesprekken met deze landen zal contact met de hoofdrolspeler, de VS, nuttig zijn.

Een ander idee is om de meest uitgesproken van de drie economische adviseurs van president Trump, Peter Navarro, via een neutrale instelling uit te nodigen naar Europa om hier te spreken over zijn motivaties en over hoe hij de krachtsverhoudingen en verschillende mogelijkheden ziet. Zoiets dient dan met enig niveau te worden opgezet waarbij de Europese media goed vertegenwoordigd zouden moeten zijn. Of om nog maar iets anders te noemen, onze minister van Buitenlandse Zaken kan ook een reisje naar Washington maken en via de Secretary of State Mike Pompeo een gesprek met de genoemde Peter Navarro organiseren. Er zijn werkelijk voldoende mogelijkheden om hier nu rustig mee aan de slag te gaan.

Het is zaak om af te stappen van het idee dat de aandacht voor de eerdergenoemde agendapunten ten aanzien van China voldoende is. Dit artikel is geen pleidooi voor het vergeten van deze punten, maar wel voor het benadrukken dat de kern van het probleem de verrijking van China is, en dat de VS dat hoogstwaarschijnlijk zal gaan aanpakken. Zoals de filosoof en Chinese dissident Ma Jian zei: “Het Westen is tot nu toe gevaarlijk naïef over China”. Ik vrees dat indien de handel, de oorzaak van de te snel groeiende macht van China, niet wordt aangepakt, er van de in de loop der eeuwen zo knap ontwikkelde Westerse beschaving – met haar trias politica, respect voor het leven, liberalisme en vele andere zo goede eigenschappen – op den duur niet veel over zal blijven.

Edouard Prisse is jurist (Utrecht), Mba (INSEAD) en adept van de uitleg van John Maynard Keynes over landseconomieën. Hij is gepensioneerd zakenman, had van 1990 tot '98 een dochterbedrijfje in Beijing en is auteur van het boek Is China Taking Over?.

Literatuurlijst

- Bourreau, M., Pedroletti, B., Thibault, P.H., 'La Chine à l'assaut des Nations unies', *Le Monde*, 31 mei 2019, URL: https://www.lemonde.fr/international/article/2019/05/31/la-chine-a-l-assaut-des-nations-unies_5469897_3210.html.
- Buchholz, K., 'The U.S.-China trade deficit is growing', *Statista*, 19 augustus 2019, URL: <https://www.statista.com/chart/15419/the-us-trade-balance-with-china/>.
- Eurostat, 'EU-China trade in goods: €185 billion deficit in 2018', 9 april 2019, URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20190409-1>.
- Friedman, T.L., 'Dems, you can defeat Trump in a landslide', *The New York Times*, 25 februari 2020, URL: https://www.nytimes.com/2020/02/25/opinion/democratic-primary-candidates.html?nl=todaysheadlines&emc=edit_th_200226&campaign_id=2&instance_id=16226&segment_id=21628&user_id=44ac2d7eec545d3cee-322a877ea2ab8f®i_id=469011260226.
- Van Heel, L., 'China pompt miljarden in Zuid-Europa om Rotterdamse haven klein te krijgen', *Algemeen Dagblad*, 12 december 2019, URL: <https://www.ad.nl/rotterdam/china-pompt-miljarden-in-zuid-europa-om-rotterdamse-haven-klein-te-krijgen~a132554b/>.
- Jinping, X., 'Full text: Xi Jinping's keynote speech at the World Economic Forum', *The State Council Information Office of The People's Republic of China*, 6 april 2017, URL: http://www.china.org.cn/node_7247529/content_40569136.htm.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Nederland-China: een nieuwe balans*, Den Haag, 2019.
- 'Remarks: Donald Trump holds a bilat with Klaus Iohannis of Romania', *YouTube*, 20 augustus 2019, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rBJE0CjW5ec>.

